مجله سلامت معنوی
دوره ۳، شماره ۱، بهار ۱۴۰۳
صفحات: ۲۷۸-۲۷۷
10.30491/JSH.3.1.277

سرطان، اضطراب مرگ و سلامت معنوی

Cancer, Death Anxiety and Spiritual Health

سرمقاله

سرطان یکی از بیماری‌های شایع و یکی از علل اصلی مرگ و میر در سراسر جهان است که میزان بروز آن روز به روز در حال افزایش است (۱). سرطان به عنوان یکی از بیماری‌های مزمن است که ابتلا به آن به عنوان یک تشخیص هولناک موجب اضطراب مرگ در بیماران می‌گردد (۲).

در بُعد سلامت روانی، یکی از رنج‌هایی که بیماران سرطانی غالبا ابراز نگرانی می‌کنند اضطراب آن‌ها از مرگ است. اضطراب مرگ نوع خاصی از اضطراب و اصطلاحی است که برای دلهره ناشی از آگاهی از مرگ به‌کار می‌رود (۳). اضطراب مرگ به عنوان یک ترس غیرعادی و بزرگ همراه با احساساتی از وحشت از مرگ یا دلهره هنگام فکر کردن به فرآیند مردن یا حوادثی که پس از مرگ رخ می دهند، تعریف می شود (۴).

برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند که بیماران مبتلا به سرطان از اضطراب مرگ بالایی برخوردارند به‌طوریکه میزان شیوع اضطراب مرگ در گروه مبتلا به سرطان ۱۷/۹ درصد در مقایسه با گروه سالم ۱۳/۸ درصد بوده است (۵،۶). با این وجود در یک پژوهش نشان داده شد اضطراب مرگ با سلامت روانی، سلامت وجودی و سلامت مذهبی (معنوی) ارتباط معنادار منفی دارد (۷). در پژوهشی دیگر نیز نشان دادند که با رشد معنا و باور در بیماران، عملکرد هیجانی و شناختی بیماران ارتقاء می‌یابد و سطح اضطراب و افسردگی آن‌ها به طور معناداری با عوامل سلامت معنوی آن‌ها مرتبط است (۸). مطالعات دیگر نیز نشان دادند هرچه دینداری بالاتر باشد، میزان افسردگی پایین‌تر است (۹،۱۰). پژوهشی با موضوع تعیین ارتباط اضطراب مرگ و باورهای مذهبی در بیماران مبتلا به بیماری شدید طبی، به این نتایج دست یافتند که باورهای مذهبی ارتباط منفی با اضطراب مرگ داشته و این عامل قویترین عامل حفاظتی اضطراب مرگ در بیماران بود (۱۱). نتایج مطالعه‌ای، نشان داد که معنویت و سلامت معنوی عوامل مؤثر و مهمی در زندگی است که به افراد بیمار کمک می کند تا با بیماری سرطان خود سازگار شوند، استرس خود را کاهش دهند و کیفیت زندگی و سلامت روانی اجتماعی خود را افزایش دهند (۱۲). پژوهشی با موضوع ارتباط بین سلامت روانی و سلامت معنوی و اضطراب مرگ در بیماران مبتلا به سرطان پیشرفته در بوپال هند نشان داد که بین سلامت روانی و اضطراب مرگ و بین سلامت معنوی و اضطراب مرگ همبستگی منفی وجود دارد (۱۳).

از نظر دینی یافته‌های فوق در راستای هدف زندگی و هدف مرگ مورد توجه است. آنجا که خداوند در مورد هدف زندگی در سوره مؤمنون آیه ۱۱۵ می‌فرمایند: أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ (آیا گمان می‌کنید که ما شما را بیهوده آفریده‌ایم و هرگز به سوی ما بازگردانده نمی‌شوید؟) و در مورد هدف مرگ در سوره انبیاء آیه ۳۵ می‌فرمایند: كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ (هر انسانی طعم مرگ را می‌چشد و شما را با بدی‌ها و خوبی‌ها آزمایش می‌کنیم؛ و سرانجام بسوی ما بازگردانده می‌شوید).

افزون بر آن در یک مطالعه نشان داده شد وجود اضطراب مرگ بالا در اکثریت افراد مبتلا به سرطان می‌تواند ناشی از عدم آموزش کافی جهت مقابله با اضطراب مرگ به بیماران مبتلا به سرطان در بخش‌های آنکولوژی و رادیوتراپی باشد (۱۴). همچنین در یک مطالعه مروری نتیجه گرفتند که درمان‌های کوتاه مدت شامل بهزیستی معنوی و درمان‌هایی که حس معنا را برمی‌انگیزند، در کاهش اضطراب مرگ بیماران مبتلا به سرطان مؤثرتر از بقیهٔ درمان‌ها هستند (۱۵).

چندی پیش، مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی ارتباط بین سلامت معنوی و اضطراب مرگ در بیماران مبتلا به لوسمی» به سامانه مجله سلامت معنوی ارسال شد. مقاله مزبور با نظر سردبیر مجله جهت ارسال به داوری مناسب تشخیص داده شد. دو داور متخصص غیرذینفع، مقاله را با اصلاحات جزئی در سطح پژوهشی، تأیید نمودند و متعاقباً اصلاحات لازم از سوی نویسندگان محترم مقاله اعمال شد و در این شماره منتشر می شود. اما یافته و نتیجه مقاله –به شرح زیر– با توجه به نکات مطرح شده در فوق، مورد بحث

[Downloaded from mail.spiritual-health.ir on 2026-11-18]
[DOI: 10.30491/JSH.3.1.277]

و مناقشه شورای سردبیری مجله قرار گرفت.

یافته‌ها: ..... مشخص شد که بین سلامت معنوی و اضطراب مرگ بیماران ارتباط معناداری وجود نداشته است ($P > ۰/۰۵$).

به نظر می‌رسد یافته فوق با آموزه‌های دینی مغایرت دارد؛ چه اینکه قرآن و احادیث معتبر اسلامی –به مثابه مهمترین منابع سلامت معنوی اسلامی– به تأثیر وسیع و عمیق سلامت معنوی و برخی از مؤلفه‌های مهم آن از جمله یاد خدا، توکل به او و به‌طور کلی انجام نیکی‌ها و پرهیز از بدی‌ها، بر انواع و اقسام اضطراب‌ها از جمله اضطراب مرگ تصریح دارند. بر این اساس، شورای سردبیری بر آن شد که مقاله صرفاً با ملاحظات زیر به چاپ برسد:

۱) مقاله صرفاً به "سنجش" سطح سلامت معنوی بیماران مورد مطالعه پرداخته، ولی هیچ‌گونه "مداخله‌ای" در راستای اصلاح یا تقویت سطح سلامت معنوی بیماران یادشده به انجام نرسانده است.

۲) سنجش سطح سلامت معنوی بیماران مورد مطالعه، با ابزار پرسشنامه سلامت معنوی پالوتزین و الیسون (۱۹۸۳) به انجام رسیده است و این پرسشنامه طبعاً نسبتی با معنویت و سلامت معنوی اسلامی ندارد.

۳) جامعه آماری مورد مطالعه و تعداد نمونه در این مقاله لازم است مورد توجه قرار گیرد. تعداد نمونه در این مقاله محدود است و در حدی نیست که به یک نتیجه‌گیری کلی منجر شود.

۴) اکثریت بیماران مورد مطالعه، سطح سلامت معنوی متوسط داشتند و تنها بین یک تا دو درصد آن‌ها از سطح سلامت معنوی بالایی برخوردار بودند. لذا به نظر می‌رسد از طریق ارتقاء سطح سلامت معنوی بیماران یادشده، می‌توان انتظار نتیجه متفاوتی را داشت.

۵) بسیاری از مطالعات داخلی و خارجی –که در متن مقاله نیز به عناوین برخی از آن‌ها اشاره شده است– ارتباط معناداری بین سلامت معنوی و اضطراب مرگ بیماران یافته‌اند که لازم است به آن‌ها توجه جدی شود.

۶) در ادامه نتیجه مقاله، بر لزوم انجام تحقیقات بیشتر و کاربردی‌تر جهت پی بردن به تمامی ابعاد و ارتباط آن‌ها با یکدیگر و نیز عوامل مؤثر بر آن‌ها تأکید شده است و این به خوبی نشان می‌دهد که نباید به یافته و نتیجه مقاله حاضر بسنده کرد.

علی فتحی آشتیانی، حسن ابوالقاسمی، مهدی عباس‌زاده

سردبیر مجله

منابع

1. Bray F, Laversanne M, Sung H, Ferlay J, Siegel RL, Soerjomataram I, et al. Global cancer statistics 2022: GLOBOCAN estimates of incidence and mortality worldwide for 36 cancers in 185 countries. CA: a cancer journal for clinicians. 2024;74(3):229-63.

2. Mamashli L, Aloustani S. Examination of the effect of logotherapy on death anxiety in cancer patients at 5 Azar Hospital of Gorgan. Iranian Journal of Rehabilitation Research in Nursing. 2020;6(2):107-14.

3. Lehto R, Stein KF. Death anxiety: An analysis of an evolving concept. Research and Theory for Nursing Practice. 2009;23(1):23-41.

4. Naderi F, Roushani KH. The relations between spiritual intelligence, social intelligence and death anxiety in Ahwaz WomanSeniles. Journal of Woman Cultural. 2012;2(6):55-67.

5. Tan SM, Beck KR, Li H, Lim EC, Krishna LK. Depression and anxiety in cancer patients in a Tertiary General Hospital in Singapore. Asian Journal of Psychiatry. 2014;8:33-7.

6. Mitchell AJ, Ferguson DW, Gill J, Paul J, Symonds P. Depression and anxiety in long-term cancer survivors compared with spouses and healthy controls: a systematic review and meta-analysis. The lancet Oncology. 2013;14(8):721-32.

7. Mahdavi A, Jenaabadi H, Mosavimoghadam SR, Langari SS, Lavasani MG, Madani Y. Relationship Between Mental, Existential, and Religious Well being and Death Anxiety in Women with Breast Cancer. Archives of Breast Cancer. 2019:29-34.

8. Abou Chaar E, Hallit S, Hajj A, Aaraj R, Kattan J, Jabbour H, et al. Evaluating the impact of spirituality on the quality of life, anxiety, and depression among patients with cancer: an observational transversal study. Supportive Care in Cancer. 2018;26:2581-90.

9. McBride JL, Arthur G, Brooks R, Pilkington L. The relationship between a patient's spirituality and health experiences. Family Medicine. 1998;30(2): 122-6.

10. Koenig HG, George LK, Peterson BL. Religiosity and remission of depression in medically ill older patients. American Journal of Psychiatry. 1998;155(4):536-42.

11. Anvar M, Javadpour A. Assessing death anxiety and its correlates among severe medically ill in-patients. Shiraz E-Medical Journal. 2012;13(3):122-7.

12. Nelson CJ, Rosenfeld B, Breitbart W, Galietta M. Spirituality, religion, and depression in the terminally ill. Psychosomatics. 2002;43(3):213-20.

13. Shukla P, Rishi P. A corelational study of psychosocial & spiritual well being and death anxiety among advanced stage cancer patients. American Journal of Applied Psychology. 2014; 2(3):59-65.

14. Salehi F, Mohsenzade F, Arefi M. Prevalence of death anxiety in patients with breast cancer in Kermanshah, 2015. Iranian Journal of Breast Disease. 2016;8(4):34-40. [In Persian]

15. Grossman CH, Brooker J, Michael N, Kissane D. Death anxiety interventions in patients with advanced cancer: A systematic review. Palliative Medicine. 2018;32(1):172-84.

[Downloaded from mail.spiritual-health.ir on 2026-11-18]

[DOI: 10.30491/JSH.3.1.277]